

К.І. Рудніцька, магістрант
Науковий керівник – д.е.н, проф. Л.В. Чижевська
Житомирський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Досліджуючи світові тенденції гармонізації бухгалтерського обліку та їх вплив на його трансформацію, можемо побачити досить цікаву закономірність, яка свідчить про перенесення акцентів у міжнародній стандартизації фінансової звітності з гармонізації на конвергенцію. Конвергенцію можна визначити як зближення стандартів фінансової звітності різних юрисдикцій шляхом узгодження розробниками цих стандартів єдиних оптимальних принципів і методів оцінювання та розкриття інформації.

Сучасні міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) є динамічною системою, спрямованою на уніфікацію принципів і методів визнання, оцінювання і розкриття інформації у фінансовій звітності на основі зближення зі стандартами фінансового обліку європейських країн (Директив) й орієнтованою на потреби ринків капіталу. Реальне запровадження цих стандартів неможливе без дієвого механізму моніторингу та забезпечення їх дотримання. Тому конвергенція має охоплювати не лише стандарти фінансової звітності, а й інші професійні стандарти, які складають інфраструктуру бухгалтерського обліку (міжнародні стандарти аудиту, оцінки та професійної освіти).

Огляд змін у МСФЗ свідчить про ускладнення стандартів, подальше обмеження можливості застосування альтернативних облікових політик, розширення сфери застосування справедливої вартості для оцінювання статей фінансової звітності. МСФЗ не домінують над законодавчими актами, що регулюють складання фінансової звітності у певній країні ЄС. Через це впровадження МСФЗ здійснюється передусім завдяки зусиллям на місцях, спрямованим на те, щоб переконати уряди та органи, які встановлюють стандарти і контролюють ринки цінних паперів, а також представників ділових кіл, дотримуватися міжнародних стандартів під час складання фінансових звітів.

Гармонізація у сфері бухгалтерського обліку в ЄС здійснюється директивним шляхом. Директиви, що визначають правовідносини у сфері бухгалтерського обліку в ЄС, сприяють гармонізації форми, змісту та оцінки статей фінансової звітності товариств держав-членів. Разом з тим, зберігаються суттєві розбіжності у підходах держав-членів до складу річної звітності, застосування альтернативних методів оцінювання її статей, обліку нематеріальних активів, витрат на дослідження та розробки, орендних операцій, часток участі в капіталі, обсягу інформації, що надається в примітках до річних звітів. Директиви не забезпечують прозорість фінансової інформації, необхідної для розвитку внутрішнього ринку фінансових послуг. Тому стратегічним напрямом подальшого розвитку бухгалтерського обліку є застосування МСФЗ для складання консолідованих фінансових звітів товариств, цінні папери яких допущені до лістингу на фондових біржах держав-членів ЄС, та подальше узгодження директив із положеннями МСФЗ.

Доведено, що НСБО складається з керівної та керованої підсистем і може бути представлена як розподіл повноважень щодо регламентації бухгалтерського обліку (рис. 1).

Внаслідок цих трансформацій у сучасній вітчизняній системі бухгалтерського обліку поєдналися риси обох західних моделей. У сфері регламентації бухгалтерського обліку в Україні переважає континентальна модель, яка характеризується державним регулюванням обліку, уніфікованими формами звітності та централізованим планом рахунків. З іншого боку, застосовуються інтегрована система рахунків і функціональний підхід (на основі реалізації) до визначення фінансового результату (крім суб'єктів малого підприємства), що притаманно англосаксонській системі.

Отже, впровадження МСФЗ в Україні свідчить про реалізацію англосаксонської концепції фінансової звітності в умовах континентального підходу до регламентації бухгалтерського обліку.

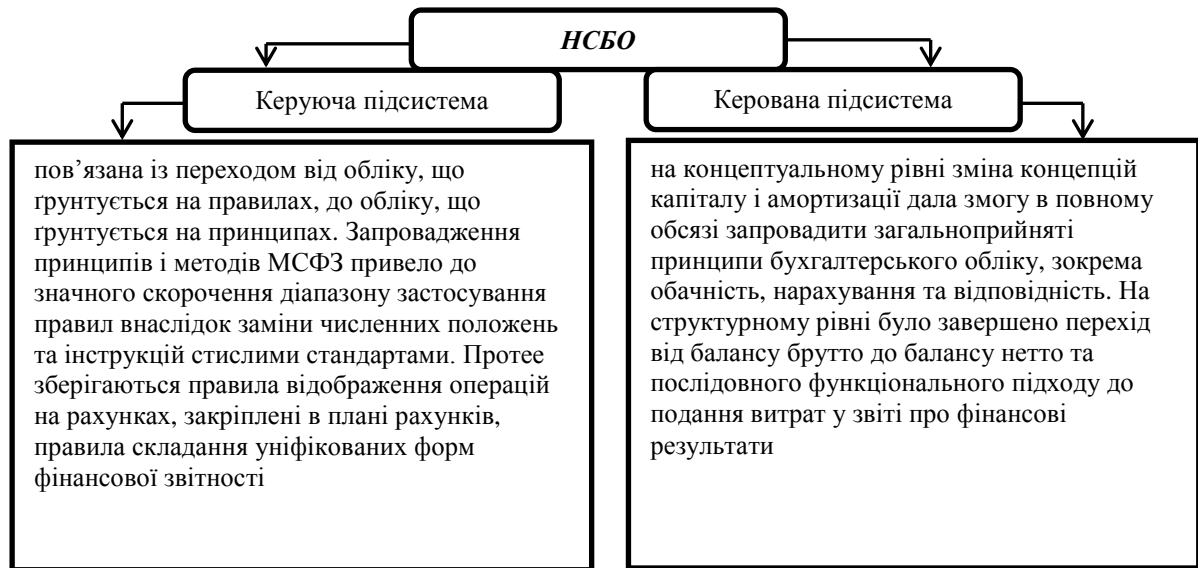

Рис.1. Структура НСБО

Аналіз гармонізації вимог до фінансової звітності в ЄС і зіставлення їх з вимогами законодавства України свідчить про певні відмінності між формами фінансових звітів вітчизняних підприємств і формами фінансових звітів, передбаченими Четвертою Директивою Ради ЄС. До того ж, встановлені Господарським кодексом України критерії поділу підприємств на малі, середні та великі не відповідають рекомендації Європейської Комісії.

З огляду на ускладнення положень міжнародних стандартів, розповсюджуються вимоги складання звітності згідно з МСФЗ лише на підприємства, які мають оприлюднювати фінансову звітність, а форму і зміст звітності інших підприємств узгодити з Директивами ЄС та значно спростити звітність малих і середніх підприємств, що не є товариствами. Дана диференціація вимог сприятиме адаптації законодавства України до законодавства ЄС, розвитку фондового ринку в Україні й спрощенню обліку некорпоративних суб'єктів господарювання.

На основі проведеного дослідження можемо узагальнити та окреслити висновки. Оскільки метою державного регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні є створення єдиних правил ведення обліку та складання звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів, тому рахуємо за необхідне реформувати вітчизняну систему, перейняти досвід європейських колег, що у перспективі дасть змогу гармонізувати та удосконалити бухгалтерський облік та звітність.

Проведений аналіз змін у МСФЗ свідчить про ускладнення стандартів, подальше обмеження можливості застосування альтернативних облікових політик, розширення сфери застосування справедливої вартості, конвергенцію зі стандартами фінансового обліку ЄС. Процеси гармонізації бухгалтерського обліку на міжнародному та регіональному рівнях багато в чому визначають напрями та сфери реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку. Ідентифікація сучасної системи бухгалтерського обліку є підґрунтям для визначення напрямів її подальшого розвитку.

Директиви не установлюють уніфікованих правил обліку, а визначають лише мінімальні вимоги щодо обсягу, оцінки та подання інформації в звітності, оскільки, держави-члени можуть визначати додаткові, більш деталізовані правила подання та розкриття інформації. На жаль, директиви не забезпечують прозорість фінансової інформації, необхідної для розвитку внутрішнього ринку у сфері фінансових послуг. Тому стратегічним напрямом подальшого розвитку бухгалтерського обліку є застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) для складання консолідованих фінансових звітів товариств, цінні папери яких допущені до лістингу на фондових біржах країн-членів ЄС, та подальше узгодження директив з положеннями МСФЗ.

Перспективними напрямами подальших досліджень системи оцінок у бухгалтерському обліку є уніфікація термінології, що використовується в міжнародних і національних стандартах, та методика визначення справедливої вартості для різних об'єктів обліку в умовах ринків, що формуються.